

Židom 11. kapitola

Králi, proroci a všetci verní

Lebo mi nebude stačiť čas, aby som rozprával o...

Dávidovi, Samuelovi a o prorokoch, ktorí vierou zdolali kráľovstvá,

robili spravodlivosť, dosiahli zaslúbenia, zapchali ústa levom, vyhasili moc ohňa,

*utiekli ostriu meča, zmocnili sa a vymanili od slabosti, stali sa junákmi v boji,
ustúpiť prinútili tábory cudzozemcov.*

Židom 11:32-38

Doba kráľov

Doba sudcov končí vtedy, keď Samuel zostarol. Obdobie sudcov trvalo približne 450 rokov (Skutky 13:20). Po Samuelovi mali súdiť Izrael jeho dvaja synovia. Samuel ich za sudcov aj ustanovil. Títo dvaja však boli bezbožní, brali úplatky a krivili súd (1. Samuelova 8:3). Preto ich ľud za sudcov neprijímal. Izrael preto chcel, aby bol nad ľuďom ustanovený kráľ, ktorý by ich nielen súdil, ale by aj bojoval za nich vo vojnách. Izrael chcel mať kráľa tak, ako aj okolité národy mali kráľa. Preto si Izrael prostredníctvom svojich starších žiadal, aby im Samuel ustanovil kráľa. Z Božej zvrchovanej vôle sa tak aj stalo. Samuel pomazal Saula za kráľa nad Izraelom. Tým končí v Izraeli obdobie sudcov a začína sa obdobie kráľov.

Mať zemského kráľa – zlá či dobrá vec?

Žiadal Izrael dobrú vec, keď chcel mať nad sebou ustanoveného kráľa po vzore okolitých národov? Bolo ustanovenie zemského kráľa nad Izraelom súčasťou Božej vôle? To sú dôležité otázky, ktorým potrebujeme venovať náležitú pozornosť.

Izrael si žiadal prostredníctvom svojich starších kráľa. Povedali Samuelovi: „*Hľa, ty si už starý, a tvoji synovia nechodia po твоjich cestách; ustanov nám teraz kráľa, aby nás súdil, ako je to u všetkých národov*“

(1. Samuelova 8:5). Žiadať si kráľa bola však v Samuelových očiach zlá vec (8:6). Prečo? Izraelský národ nemal mať zemského kráľa, pretože jeho kráľom bol sám Hospodin, Boh neba a zeme, Všemohúci. V Božom zvrchovanom pláne bolo aj to, že kráľom nad Božím ľuďom raz bude Boží Pomazaný, Pán z výsosti (z neba). Izrael mal mať sudcov, prorokov a kňazov, nie však zemského kráľa. Ohľadom ochrany pred nepriateľmi sa mali vždy spoliehať len priamo na Hospodina, nie na kráľa a kráľovo vojsko. Mali veriť a spoliehať sa, že je to Hospodin, ktorý bojuje ich boje. Samuel tomu rozumel správne, keď považoval žiadať si kráľa za zlú vec.

Na druhej strane potrebujeme rozumieť aj tomu, že skutočnosť, že Izrael raz bude mať kráľa, bola súčasťou zvrchovanej Božej vôle. Už Mojžiš oznámil v zákone takéto ustanovenia o kráľovi: „*Keď vojdeš do zeme, ktorú ti dá Hospodin, tvoj Boh, a zaujmeš ju do dedičstva a budeš bývať v nej a povieš: Ustanovím nad sebou kráľa ako všetky národy, ktoré sú vôkol mňa. Ustanovíš nad sebou iba toho za kráľa, ktorého si vyvolí Hospodin, tvoj Boh: niektorého spomedzi svojich bratov ustanovíš nad sebou za kráľa, nebudeš môcť dať nad seba človeka-cudzozemca, ktorý nie je tvojím bratom. Avšak nech si nežadováži mnoho koní ani nech neobracia ľudu do Egypta nato, aby rozmnožil svoje kone, keďže vám povedal Hospodin: Nikdy sa viacej navrátite touto cestou. Ani si nenaberie mnoho žien, aby sa neodvrátilo jeho srdce od cesty Hospodinovej, ani si nežadováži príliš mnoho striebra a zlata. A bude, keď dosadne na trón svojho kráľovstva, že si odpíše tento zákon do knihy spred kňazov Levitov. A bude u neho a bude v ňom čítať po všetky dni svojho života, aby sa učil báť sa Hospodina, svojho Boha, nato, aby ostríhal všetky slová tohoto zákona a tieto ustanovenia, aby ich činil, aby sa nepozdvihlo jeho srdce nad jeho bratov a aby sa neodchýlilo od prikázania ani napravo ani naľavo, aby dlho žil vo svojom kráľovstve, on i jeho synovia prostred Izraela*“ (5. Mojžišova 17:14-20).

Aj podľa toho rozumieme, že súčasťou zvrchovanej Božej vôle je, aby verný, poslušný, bohabojný kráľ, akým bol neskôr (po Saulovi) Dávid, bol predobrazom nebeského pomazaného kráľa, Pána Ježiša Krista, ktorý mal prísť podľa Božieho zaslúbenia.^{A)} Aj to je dôvod, prečo je Pán Ježiš titulovaný „syn Dávidov“.

B)
Preto bolo potrebné aj to, aby Pomazaný, ktorý je Božím Synom a Synom človeka zároveň, prišiel z rodovej línie Dávida.

C)

Boh však ľudí neberie na zodpovednosť (nesúdi) podľa svojej zvrchovanej vôle, ale podľa svojej nariadujúcej vôle, podľa svojich príkazov a nariadení. Preto to bola zlá vec v Samuelových očiach, že si žiadali kráľa. A rovnako to bola zlá vec aj v Božích očiach. Božie slovo hovorí jasne, že tým, že žiadali kráľa, zavrhlí Hospodina: „... *ale mňa zavrhlí, aby som nekráľoval nad*

nimi “ (1. Samuelova 8:7). Aby sa naplnila Božia prozreteľnosť, Hospodin pripustil, aby mal Izrael ustanoveného kráľa: „
Ale Hospodin riekol Samuelovi: Poslúchni na hlas ľudu vo všetkom, čo ti povedali...
“ (8:7), „
A tak teraz poslúchni na ich hlas
...“ (8:9). To, že nad Izraelom bol ustanovený kráľ, bolo z Božieho pripustenia. Bolo to v Božom hneve: „
Dal som ti kráľa vo svojom hneve
“ (Ozeáš 13:11).

To, že to bolo v Božom hneve, znamená, že to bol časný Boží súd nad Izraelom. Súčasťou tohto súdu bolo to, aké práva mal mať kráľ („kráľovské právo“) a čo všetko si mal od ľudu brať. Hospodin im oznámil kráľovské právo (pozri 1. Samuelova 8:11-17) cez Samuela: „*A tak teraz poslúchni na ich hlas, len že budeš dôrazne svedčiť proti nim a oznámiš im spôsob a právo kráľa, ktorý bude kraľovať nad nimi*
“ (8:9). To, že bolo zlou vecou žiadať si kráľa, je zrejmé aj z nasledujúceho verša: „
A budete kričať toho dňa pre svojho kráľa, ktorého si zvolíte, ale neohlási sa vám Hospodin toho dňa
“ (8:18). Ale ľud nepočúval na toto varovanie a nechcel sa napraviť: „
Avšak ľud nechcel počuť na hlas Samuelov, ale povedali: Nie, ale kráľ bude nad nami. A budeme aj my ako všetky iné národy, a bude nás súdiť náš kráľ a vyjde pred nami a bude bojovať naše boje
“ (8:19-20). A Boh dopustil podľa ich zlej žiadosti: „
A Hospodin riekol Samuelovi: Poslúchni na ich hlas a ustanovíš im kráľa
“ (8:22).

To, že žiadali zľú vec, vidíme opäť vtedy, keď Samuel na sklonku svojho života rekapituluje svoj život a udalosti v Izraelovi (12. kapitola). Pripomína im: „*A keď ste videli, že Nachaš, kráľ synov Ammonových, prišiel na vás, povedali ste mi: Nie, ale kráľ bude kraľovať nad nami, kým predsa Hospodin, váš Boh, je vaším kráľom*“
(12:12). Svoju dôveru ohľadom bojov a vojen s nepriateľmi mali vždy vkladať v Hospodina, ktorý je Všemohúci, ktorý bojoval ich boje za nich, a nie vo svojho zemského kráľa a jeho vojsko.

Teraz, keď už majú z Božieho dopustenia aj kráľa, stále je tu možnosť byť poslušným národom a zažívať Božiu priazeň, alebo byť spurným národom a zažívať Božie tresty. Samuel ich ako prorok vystríha a nabáda: „*Tak teraz hľa, tu je kráľ, ktorého ste si zvolili, ktorého ste si žiadali. A teda hľa, Hospodin ustanovil nad vami kráľa. Ak sa budete báť Hospodina a budete mu slúžiť a budete poslúchať jeho hlas a nebudete sa spierať reči Hospodinovej, a ak budete i vy i kráľ, ktorý kraluje nad vami, kráčať za Hospodinom, svojím Bohom, bude všetko dobre; ale ak nebudete poslúchať hlasu Hospodinovho a budete sa spierať reči Hospodinovej, vtedy bude ruka Hospodinova proti vám i proti vašim otcom*“ (12:13-15), „*Len sa bojte Hospodina a slúžte mu v pravde celým svojím srdcom, lebo ved' len vid'ete tie veľké veci, ktoré učinil s vami! Ale ak by ste predsa len robili zlé, zahyniete i vy i váš kráľ*“ (12:24-25). Toto Samuelovo proroctvo predznamenovalo, aká bude celá doba kráľov v izraelskom národe.

Kráľ Saul

Hospodin si vyvolil za kráľa nad Izraelom Saula. Samuel ho za kráľa aj ustanovil a pomazal. Udialo sa tak podľa Božej prozreteľnosti a tieto udalosti sprevádzalo Božie nadprirodzené riadenie a zázraky (1. Samuelova, kapitoly 9-11). Saul sa ukázal v mnohých ohľadoch a udalostiach ako Bohu neposlušný a neverný kráľ. Boh ho preto odstránil a za kráľa nad Izraelom si vyvolil Dávida, ktorý bol podľa jeho srdca. Saula charakterizuje to, že často konal svojvoľne, dokonca priamo proti Božím inštrukciám. Aj si o sebe myslel, že poslúcha Boha, dokonca i v prípadoch, keď výslovne neuposlúchol Božie príkazy.

Pred bitkou s Filištínmi (13. kapitola) Saul nepočkal na Samuela, ale sám obetoval, svojvoľne a bláznivo, zápalnú obeť. Dôsledkom tejto neposlušnosti bolo to, že Boh od Saula odňal kráľovstvo: „*A stalo sa, keď už bol do-obetoval zápalnú obeť, že tu hľa, prišiel Samuel, a Saul mu vyšiel oproti, aby ho pozdravil. Ale Samuel riekol: Čo si to urobil?! A Saul povedal: Keď som videl, že sa ľud rozchádza odo mňa, a že si ty neprišiel na ustanovený čas tých dní, a že sa*

Filištiní zhromaždili do Michmasa, povedal som: Teraz zídu Filištiní proti mne do Gilgala, a tvári Hospodinovej som ešte neuprosil, preto teda som sa premohol a obetoval som zápalnú obeť. A Samuel riekol Saulovi: Bláznovstvo si vykonal, neostríhal si prikázania Hospodina, svojho Boha, ktoré ti prikázal, lebo teraz by bol Hospodin pevne postavil tvoje kráľovstvo nad Izraelom, takže by bolo trvalo až na veky. Ale teraz neobstojí tvoje kráľovstvo. Hospodin si už vyhládal muža podľa svojho srdca, a Hospodin mu prikáže, aby bol vojvodcom nad jeho ľuďom, lebo si neostríhal toho, čo ti prikázal Hospodin “ (13:10-14).

Hospodin poslal Saula (prostredníctvom Samuela), aby porazil a zahladil Amalecha na čele s ich kráľom Agagom (15. kapitola). Saul Amalecha síce porazil, ale dopustil sa hrubej neposlušnosti ohľadom zarieknutia Amalecha na úplnú záhubu: „*Ale Saul i s ľuďom zľutoval sa nad Agagom i nad tým, čo bolo najlepšie z drobného stáda a z rožného statku a z krmného dobytku i z baranov a vôbec nad všetkým, čo bolo najlepšie, a nechceli to zahladiť, dané pod kľatbu na záhubu. Ale všetko, čo bolo ničomné a prašivé, zahladili*“ (15:9). Hospodin prehovoril k Samuelovi: „*Lutujem, že som ustanovil Saula za kráľa, lebo sa odvrátil odo mňa nenasledujúc ma a nevykonal mojich slov*“ (15:11).

Keď Samuel prišiel za Saulom, aby mu oznámil Boží súd, Saul mu povedal: „*Požehnaný ty Hospodinovi, vykonal som slovo Hospodinovo*“ (15:13). Saul dokonca ani nedokázal rozoznať, ako veľmi sa prehrešil voči Bohu, živil v sebe sebaklam, že naplnil Božiu vôľu. To je veľkou výstrahou a poučením aj pre nás dnes, aby sme neprekrúcali Božie slovo a neprispôbovali si novozmluvné prikázania a usmernenia o tom, ako máme žiť nový život, svojim vlastným predstavám, túžbam a žiadostiam.

Dokonca ešte aj po tom, ako Samuel Saula konfrontoval s tým, že neuposlúchol Boha ohľadom zarieknutia Amalecha na úplné zahľadenie, sa Saul bránil a tvrdil, že poslúchol (15:20). Vyhováral sa, ospravedlňoval sám seba, že všetko, čo nezahľadil, ale zachoval, zachoval pre Hospodina: „*Ale ľud vzal z koristi drobné stádo a voly, prvotinu daného pod kľiatbu, aby bolo čo obetovať Hospodinovi, tvojmu Bohu*“ (15:21).

Prvý postreh je ten, že Saul je kráľ a nesie zodpovednosť za to, čo vykoná ľud. Aj tak to bola len výhovorka, lebo Saul túžil zachovať to všetko a na ľud sa len vyhováral (podobne ako onoho času Adam na Evu). Ešte vážnejšie je však to, že Saul pripúšťa, že to stádo bolo dané pod kľiatbu na zahľadenie, ale on ho považoval za prvotinu, aby bolo čo obetovať Hospodinovi. To, čo je dané na zahľadenie, nie je určené na obetovanie. Hospodin nekázal Saulovi oddeliť to najlepšie z koristi a obetovať. Toto bola Saulova hrubá neposlušnosť.

A práve pri tejto príležitosti zaznela ústami Samuela Božia reč, ktorá je obrovským mementom aj pre nás dnes: „*Či azda má Hospodin takú záľubu v zápalných a v iných obetiach bitných, ako aby niekto poslúchal na hlas Hospodinov? Hľa, poslúchať je lepšie ako obetovať a pozorovať na slovo Hospodinovo ako donášať tuk baranov. Lebo spurnosť* (vzpieranie sa, neposlušnosť) *je* *taký hriech ako čarodejníctvo a svojvôľa ako modlárstvo a bohovia*“ (15:22-23). Následne oznámil Samuel Saulovi Boží súd: „*Preto, že si ty zavrhol slovo Hospodinovo, zavrhol aj on teba, aby si nebol kráľom*“ (verš 23) a „*Hospodin odtrhol kráľovstvo Izraelovo od teba dnes a dal ho tvojmu blížnemu, lepšiemu ako si ty*“ (verš 28).

Poznajúc dnes biblickú históriu, hneď nám napadne, že „ten lepší ako Saul“ je Dávid. Toto proroctvo je však pozoruhodné, pretože následné vysvetlenie (verš 29) hovorí o tom, kto bude lepším kráľom ako Saul: *„Ani nebude klamať večne trvajúci víťaz Izraelov ako ani nebude žlieť, lebo nie je človek, aby žlel.“*

“ Toto poukazuje na to, že definitívnym Pomazaným, tým konečným a dokonalým kráľom nad Božím ľudom, bude niekto podľa Božieho srdca (v ktorom sa Bohu zaľúbilo), bude to niekto na spôsob Dávida (syn Dávidov), ale nie smrteľný zemský človek, lež Pán z neba, Pán Ježiš Kristus.

Od tejto chvíle to išlo so Saulom už len, ľudovo povedané, dolu vodou. Saul síce ešte zostal kráľom nad Izraelom (akoby „de facto“), ale v Božom rozhodnutí už bolo kráľovstvo od neho odňaté, ba dokonca Boh poslal Samuela, aby pomazal za kráľa Dávida (Dávid sa stal kráľom akoby „de jure“, ale ešte nie „de facto“). Saul síce ešte fungoval ako kráľ, ale Boh sa k nemu už nepriznával. Keď sa Saul Hospodina dopytoval ohľadom vedenia bojov či vojen s nepriateľmi, Hospodin mu už neodpovedal. Po Samuelovej smrti zašlo Saulovo zúfalstvo a jeho bezbožnosť až tak ďaleko, že si pre Hospodinovo mlčanie nechal vešticou vyvolať ducha Samuela (28. kapitola). Toto je veľmi zvláštna a výnimočná udalosť v dejinách Izraela.

Duch Samuelov oznámil Saulovi Boží súd: *„A Samuel odpovedal: A prečože sa ma ty pýtaš, keď odstúpil od teba Hospodin a stal sa tvojím nepriateľom? Hospodin si učinil, ako hovoril skrze mňa, lebo Hospodin odtrhol kráľovstvo od teba a vzal ho z tvojej ruky a dal ho tvojmu blížnemu, Dávidovi, lebo si neposlúchal hlasu Hospodinovho a nevykonal si pále jeho hnevu na Amalechovi. Preto ti Hospodin učinil túto vec tohoto dňa. A Hospodin vydá s tebou aj Izraela do ruky Filištínov, a zajtra budeš ty i tvoji synovia so mnou. K tomu aj tábor Izraelov vydá Hospodin do ruky Filištínov“* (28:16-19).

V tomto Božom súde sa zjavuje jedna dôležitá skutočnosť, ktorá charakterizuje celú éru kráľov. Keď je kráľ zlý a neposlušný, Boží trest prichádza nielen na kráľa, ale aj na celý národ, pretože kráľ reprezentuje (zastupuje) celý ľud. Tento princíp uvidíme aj pri kráľovi Dávidovi, keď zhrešil tým, že dal spočítať ľud, a preto prišiel Boží trest v podobe anjela zhubcu. A tento princíp sa vzťahuje aj na dokonalého kráľa z výsosti, ktorý môže dokonale zastupovať svoj ľud.

To, čo Samuel prorocky oznámil Saulovi, keď veštica na Saulovu žiadosť vyvolala jeho ducha, sa aj naplnilo. Saul a jeho synovia (vrátane Jonatána, ktorý miloval Dávida a on jeho) zahynuli v boji s Filištíncami a Izrael bol porazený (31. kapitola).

Kráľ Dávid

Samuel pomazal podľa príkazu Hospodina za kráľa Dávida, najmladšieho syna Izaiho, mládenca, ktorý pásol stádo (1. Samuelova 16:12-13). „*A Duch Hospodinov zostúpil na Dávida a zostal na ňom od toho dňa a tak vše potom*

“ (verš 13). Pomazanie Dávida za kráľa sa udialo ešte počas toho, ako kraloval Saul. Avšak Hospodin už bol odňal kráľovstvo od Saula. Po pomazaní Dávida za kráľa „*Duch Hospodinov odišiel od Saula, a desil ho zlý duch, poslaný od Hospodina*

“ (verš 14). Božou prozreteľnosťou sa stalo, že Dávida doviedli k Saulovi, aby mu hral na harfe, aby sa mu uľavilo, keď Saula desil zlý duch. Saul si Dávida obľúbil (zamiloval) a ustanovil ho za svojho zbrojnoša.

Dávid činil už od svojej skorej mladosti mocné skutky. Keď pásol stádo svojho otca, stalo sa, že

holými rukami zabil leva aj medveďa, keď prišli trhať stádo (1. Samuelova 17:34-36). Myslím si, že nie je v prirodzenej moci muža zabiť holými rukami leva alebo medveďa. Som presvedčený, že Hospodin a jeho moc boli už vtedy s Dávidom, keď zabil leva a medveďa. V týchto udalostiach je podobnosť so Samsonom, ktorý tiež zabil leva. Sám Dávid si bol vedomý toho, že Hospodin ho zmocnil zabiť leva aj medveďa: „*Hospodin, ktorý ma vytrhol z moci ľva a z moci medveďa* ...“ (17:37). Z tohto dôvodu môžeme povedať, že „Dávid vierou zabil leva i medveďa“. Urobil to preto, lebo ako pastier chránil stádo svojho otca. Je v tom veľký obraz, lebo aj Boží ľud je v Božom slove pripodobnený stádu a Boží Pomazaný je nazývaný aj Pastierom. Zabitie leva a medveďa bola „predpríprava“ na Goliáša.

Filištínci vytiahli na Izrael (17. kapitola). Izrael na čele so Saulom sa proti nim zrotil, ale veľmi sa ich báli, pretože do čelnej línie Filištínci posielali obra Goliáša, ktorý zosmiešňoval Izrael a jeho vojsko. Dávid vnímal svoje povolanie od Hospodina, preto sa ponúkol Saulovi, že sa Goliášovi postaví a porazí ho: „*A ešte povedal Dávid: Hospodin, ktorý ma vytrhol z moci ľva a z moci medveďa, on ma vytrhne i z ruky tohoto Filištína. Na to povedal Saul Dávidovi: Id', a Hospodin bude s tebou*“ (17:37). Dávid vierou porazil (zabil) Goliáša napriek Goliášovej fyzickej prevahe. Kameňom z praku ho skolil a jeho vlastným mečom mu odťal hlavu.

To, že Dávid vierou porazil Goliáša, je zrejmé aj z Dávidových slov, ktoré povedal Goliášovi, keď sa stretli v boji: „*Na to riekol Dávid Filištínovi: Ty ideš ku mne s mečom, s kopijou a so štítom, ale ja idem k tebe v mene Hospodina Zástupcov, v mene Boha vojsk Izraelových, ktorému si sa rúhal. Dnes ťa vydá Hospodin do mojej ruky, a zabijem ťa a zotnem tvoju hlavu z teba a dnes vydám mŕtve telá tábora Filištínov nebeským vtákom a zemským šelmám, a tak zvedia, celá zem, že má Izrael Boha. A zvie i celé toto zhromaždenie, že nie mečom ani kopijou zachraňuje Hospodin, pretože boj je Hospodinov, a vydá vás do našej ruky*“ (17:45-47).

V Dávidovej reči zaznela tá veľká pravda, ktorá je duchovným odkazom a poučením aj pre nás dnes: Záchrana a víťazstvo nespočíva v ľudskej sile ani v svetských zbraniach či prostriedkoch, ale boj je Hospodinov. Keď sme Bohu verní a poslušní, spoliehame a nadejeme sa dokonale na neho, vtedy Boh bojuje za nás naše boje.

Izrael vďaka Dávidovi, pretože Hospodin bol kvôli Dávidovi s Izraelom, porazil Filištíncov. Odvetdy sa o Dávidovi hovorilo: „*Saul porazil svoje tisíce, ale Dávid svoje desaťtisíce*“ (18:7). Od tejto udalosti Saul na Dávida žiaril aj sa obával, že Dávid získa kráľovstvo. Nastalo dlhé obdobie, počas ktorého Saul prenasledoval Dávida a opakovane sa snažil zo závidi ho zabiť. Dávid musel pred Saulom utekať a skrývať sa.

Saul sa snažil Dávida zabiť najmä preto, lebo na neho prichádzal zlý duch. Tento zlý duch bol posielaný od Hospodina. Bolo to tak preto, lebo Boh už bol odňal od Saula kráľovstvo a trestal ho. Všetky tieto udalosti, ako Saul usiloval o Dávidovu dušu, boli dôsledkom toho, že na Saula prichádzal zlý duch. Boli podľa Božej zvrchovanej vôle. Pritom Hospodin bol stále s Dávidom. Celé toto obdobie žil Dávid vierou a vierou vykonal mnoho pozoruhodných skutkov, ako o nich čítame v 1. knihe Samuelovej (kapitoly 18-31).

Keď Izrael čelil Filištíncom, Saul sľúbil svoju dcéru za ženu (priženenie sa do kráľovskej rodiny) tomu, kto sa postaví Goliášovi. Goliáša porazil Dávid. Ale Saul Dávida oklamal, svoju staršiu dcéru Mérab, ktorú bol sľúbil, dal za ženu inému mužovi. Následne Dávidovi ponúkol svoju druhú dcéru Míchal, ktorá Dávida milovala. Ale týmto vydajom Saul hľadal dušu Dávidovu, lebo si žiadal, aby namiesto „kúpneho“ („vena“) doniesol Dávid Saulovi z boja s Filištíncami sto obriezok týchto neobrezancov. Saul tajne dúfal, že Dávid v tomto boji zomrie. Dávid však vierou vykonal aj tento skutok a priniesol Saulovi 200 obriezok pobitých Filištíncov. A tak dal Saul Dávidovi svoju dcéru Míchal za ženu. Dávid sa tým stal Saulovým zaťom (18:27). Pri týchto 200 obriezokach „*Saul videl a poznal, že je Hospodin s Dávidom*“ (18:28). Míchal Dávida milovala, ale „
Saul sa i ďalej, a

to ešte väčšmi bál Dávida. A Saul bol nepriateľom Dávidovi po všetky dni
“ (18:29).

Počas prenasledovania Dávida vykonal Saul hroznú, krutú a ohavnú vec. Dávid, ktorý utekal pred Saulom, sa bol skryl u kňaza Achimelecha v Nóbe. Saul rukou Doéga Edomejského zabil Achimelecha i jeho dom, 85 kňazov Hospodinových (1. Samuelova 22:18). Ale ani pri tom sa Saul nezastavil: „*I Nób, mesto kňazov, zbil ostrím meča pobijúc všetko, i muža i ženu, odrastlé dieťa i kojencu, vola i osla i dobytča, všetko pobil ostrím meča*“ (22:19). Ťažko si predstaviť väčšiu ohavnosť. Keď mal Saul zahladiť Amelecha Hospodinom zarieknutého na úplnú záhubu, toho ušetril. A tu Saul vo svojej bezbrehej závidi a zúrivosti vykonal úplnú záhubu Hospodinových kňazov a zákerne povraždil nielen ich, ale aj ich ženy a deti. Nežľutoval sa a neušetril.

Dvakrát sa stalo, že Dávid mal možnosť Saula zabiť. Hospodin pri týchto príležitostiach skutočne vydal Saula do Dávidovej ruky. Dávid však konal vo viere správne a rozumne (spravodlivo), Saula nezabil. Rozumel tomu, že Saul je Bohom pomazaný kráľ a že ako jeho kraľovanie, tak aj jeho život môže ukončiť len Hospodin. Nevzal to do svojich rúk. Vo viere trpezlivo očakával na Božie konanie aj napriek tomu, že ho Saul prenasledoval a išlo mu o holý život. Počas tohto obdobia vo všetkom dôveroval Hospodinovi. Aj z tohto plynie pre nás cenné poučenie. Nakoniec aj novozmluvné Božie slovo nás k tomu vedie, že nemáme odplácať zlým za zlé (Rímskym 12:17), máme sa snažiť mať pokoj so všetkými ľuďmi (12:18), „*nie sami sa pomstiac, milovaní, ale dajte miesto hnevu, lebo je napísané: Mne pomsta; ja odplatím, hovorí Pán*“ (12:19).

Dávid prenasledovaný Saulom je nám v tomto veľkom príklade. Saul a jeho synovia nakoniec zahynuli vo vojne s Filištíncami (1. Samuelova, 31. kapitola).

Dávida pomazal za kráľa v Hebrone najprv kmeň Júdov. Dávid tam kraľoval nad Júdom sedem a pol roka. Po pohnutých udalostiach a krátkej bratovražednej vojne (2. Samuelova, kapitoly 1-5) nakoniec prijali Dávida za kráľa a pomazali aj ostatné kmene Izraela (2. Samuelova 5:3). „*Tridsať rokov mal Dávid, keď začal kraľovať, a kraľoval štyridsať rokov. V Hebrone kraľoval nad Júdom sedem rokov a šesť mesiacov a v Jeruzaleme kraľoval tridsaťtri rokov nad celým Izraelom i nad Júdom*“ (5:4-5).

Mnohé ďalšie o živote viery Dávida by sa dalo vymenovať a pospomínať. Chceme však upriamiť pozornosť na to, že napriek tomu, že Dávid bol veľký Boží muž viery, ani on nebol dokonale bezúhonný. Zhrešil. Scudzoložil s Uriášovou ženou Batšebou a zavraždil jej muža Uriáša tak, že ho úkladne poslal na smrť (na podobný spôsob, ako keď jeho poslal Saul po sto obriezok Filištíncov). Zhrešil aj neskôr, keď dal spočítať ľud. Dať spočítať ľud je znakom spoliehania sa na ľudskú silu namiesto spoliehania sa na Hospodina. Na sčítanie ľudu naviedol Dávida satan. Ako Boží trest prišiel anjel zhubca na ľud, ktorému kraľoval Dávid. V tejto rane od Hospodina zomrelo 70 000 mužov. Dávid však spoznal svoje zlyhania, zhrešenia, činil pokánie a nápravu.

Abigail'

V Dávidovom príbehu sa stretávame aj so ženou obdarenou rozumom a vierou. Abigail' bola ženou zámožného majetného muža Nábala. Abigail' bola rozumná žena a krásna, ale jej muž bol tvrdý a zlostný vo svojich skutkoch (1. Samuelova 25:3). Nabal bol zlý muž, „syn beliala“ (25:17). Počas toho, ako bol Dávid na úteku pred Saulom, sa istý čas zdržiaval aj pri vrchu Karmel, kde pásli stádo Nabalovi pastieri. Dávidova družina s nimi vychádzala v dobrom a poskytovala im aj ochranu (25:15-16). Dávid cez svojich poslov požiadal Nábala o milodar. Nabal ich ale odmietol a osopil sa na nich. To Dávida rozhnevalo a rozhodol sa so zbraňou udrieť na Nabalov dom (domácnosť) za to, že Nabal sa im za dobré odplatil zlým (25:21). Dozvedela sa to Abigail' a bez vedomia manžela pripravila dary pre Dávida a jeho družinu a šla im oproti. Abigail' nielen priniesla Dávidovi dary, ale ho aj odhovorila, aby nevykonala ten krvavý skutok pomsty: „*A tak teraz, môj pane, ako že žije Hospodin, a ako žije tvoja duša, že ti*

Hospodin zabránil, aby si nevošiel do krvi, a aby ti nepomohla tvoja vlastná ruka
“ (25:26). Abigail pripomenula Dávidovi to, čo vedel, čo sa však teraz chystal porušiť:
neodplácať zlým za zlé a prenechať pomstu Hospodinovi.

Dávid poslušol Abigailinu radu: „*Na to riekol Dávid Abigaili: Nech je požehnaný Hospodin, Boh Izraelov, ktorý ťa poslal dnes oproti mne, a požehnaný tvoj rozum i ty požehnaná, ktorá si ma zdržala tohoto dňa, aby som nevošiel do krvi, a aby mi nepomohla moja vlastná ruka. Ale ako že žije Hospodin, Boh Izraelov, ktorý mi zabránil, aby som ti neurobil zlého, keby si sa nebola poponáhľala a prišla oproti mne, že by nebol pozostal Nábalovi do ranného svetla ani močiaci na stenu*“ (25:32-34). Vierou si Abigail zachránila vlastný život a vierou zdržala Dávida, pomazaného kráľa, aby nezhrešil.

Naozaj sa aj čoskoro naplnilo, že pomstu vykoná sám Hospodin: „*A stalo sa na druhý deň ráno, keď už bolo vyšlo víno z Nábala, a jeho žena mu oznámila, čo sa prihodilo, že zmrtnelo jeho srdce v ňom, a on sa obrátil na kameň. A stalo sa tak asi o desať dní, že Hospodin uderil Nábala, a zomrel*“ (25:37-38).

”
Keď potom počul Dávid, že zomrel Nábal, povedal: Požehnaný Hospodin, ktorý rozsúdil pru môjho pohanenia vyhľadajúc to z ruky Nábalovej a zdržal svojho služobníka od zlého a zlosť Nábalovu zhrnul Hospodin späť na jeho hlavu
“ (verš 39). Hneď nato si Dávid vzal Abigail, teraz už vdovu, za ženu. Vierou získala Abigail bohabojného manžela, pomazaného kráľa.

Mnohoženstvo

Okrem Abigaili si Dávid vzal za ženu aj Achinoamu z Jezreela (1. Samuelova 25:43). V tom čase dal Saul Dávidovu manželku, svoju dcéru Míchal', mužovi menom Palti (25:44). Dávid získal Míchal' späť za ženu až neskôr, keď bol ustanovený za kráľa v Hebrone. Dávid si však vzal aj viaceré ďalšie (mnohé) ženy a ženiny a mal s nimi deti. Po Uriášovej smrti si vzal za ženu aj Batšebu, s ktorou predtým scudzoložil.

V ére sudcov a ére kráľov pozorujeme v Izraeli mnohoženstvo ako pomerne rozšírený jav u sudcov i u kráľov. Napríklad Gedeon mal mnoho žien, ktoré mu porodili 70 synov (Sudcovia 8:30). Ibcán z Betlehema, ktorý súdil Izraela, mal 30 synov a 30 dcér, z čoho tiež usudzujeme, že mal mnoho žien. Kráľ Dávid mal mnoho žien. Aj jeho syn kráľ Šalamún mal mnoho žien. O čo horšie, mnohé z nich boli cudzozemky, ktoré sa mu stali osídлом a zvedli ho do pohanskej modloslužby.

Pri stvorení ustanovil Boh manželstvo medzi jedným mužom a jednou ženou ako zmluvný vzťah. V Mojžišovom zákone vydal Boh ustanovenie o kráľovi: „... *Ani si nenaberie mnoho žien, aby sa neodvrátilo jeho srdce od cesty Hospodinovej...*

“ (5. Mojžišova 17:14-20). Zvláštne je, že ani pri sudcoch, ani pri kráľoch im to Boh nevytýka a nepočíta im to za hriech. Javí sa to tak, že to Boh v tej ére ponechal z pripustenia.

Viera, poslušnosť a Božie slovo

Hriech je prestúpením zákona. Dodržať zákon (v starozmluvnej ére Mojžišov zákon) znamenalo zachovať zmluvu (zmluvu zákona). Poslúchať Boha znamenalo dodržiavať jeho zákon. Avšak poslušnosť viery znamenala aj v starozmluvnej ére viac než len dodržiavanie všetkých ustanovení zákona. Zákon nepokrýval všetky životné situácie a osobné rozhodnutia. Poslušnosť viery preukázali títo Boží muži viery tým, že pri menej či viac dôležitých osobných rozhodnutiach sa dopytovali priamo Hospodina na jeho vôľu. Následne konali podľa Božej odpovede. Poslúchli Božie slovo pre danú situáciu či rozhodnutie.

Napríklad, keď išiel Dávid oslobodiť Keilu, dvakrát sa pýtal Hospodina, či má uderiť na Filištíncov (1. Samuelova 23:2, 4). A Hospodin mu odpovedal, že áno, že on dá Filištíncov do Dávidovej ruky. Podobne sa Dávid dopytoval aj ohľadne prenasledovania Amalechitov, ktorí ukoristili ženy a deti a majetok Dávidovej družiny: „*A Dávid sa dopytoval Hospodina a povedal: Či mám prenasledovať tú rotu a či ju dostihnem? A riekol mu: Prenasleduj, lebo istotne dostihneš a istotne vytrhneš*“ (1. Samuelova

30:8). Tak to bolo aj pri mnohých iných rozhodnutiach. „

Potom sa stalo, že sa Dávid pýtal Hospodina a povedal: Či mám ísť hore do niektorého z miest Júdových? A Hospodin mu riekol: Id'! A Dávid povedal: Kam mám ísť hore? A riekol: Do Hebrona

“ (2. Samuelova 2:1). „

Vtedy sa pýtal Dávid Hospodina a povedal: Či mám ísť hore proti Filištínom, či ich vydáš do mojej ruky? A Hospodin riekol Dávidovi: Id', lebo cele iste dám Filištínov do tvojej ruky

“ (2. Samuelova 5:19). „

A keď sa pýtal Dávid Hospodina, riekol: Nepojdeš hore. Obídi ich, aby si sa im dostal od chrbta a prídeš na nich naproti morušiam

“ (5:23).

Úplne inú situáciu vidíme pri kráľovi Saulovi. Saul bol neposlušný aj priamym Božím príkazom. Preto Hospodin od neho odňal kráľovstvo a stal sa Saulovi nepriateľom. Neskôr sa Saul tiež dopytoval Hospodina. Ale Hospodin mu neodpovedal: „*Saul sa dopytoval Hospodina, ale Hospodin mu neodpovedal ani skrze sny ani skrze urím ani skrze prorokov*

“ (1. Samuelova 28:6). Saul bol z toho taký zúfalý, že si dokonca nechal vešticou vyvolať vtedy už zomrelého proroka Samuela zo záhrobia. A dopytoval sa Hospodina cez ducha Samuela.

Samuel však Saulovi neodpovedal, čo má robiť, ale mu oznámil Boží trest nad ním a jeho domom (28:15-16).

Z tohto vyplýva hneď dvojaké poučenie pre nás dnes. My, ktorí sme skrze vieru v evanjelium pod milosťou a pod Novou zmluvou, už nie sme pod zákonom (pod Mojžišovou zmluvou skutkov). Ale nie sme bez zákona, pretože sme v zákone Kristovom (sme uzákonení Kristovi). Naša poslušnosť sa meria poslušnosťou Kristovmu a apoštolskému učeniu, poslušnosťou novozmluvných prikázaní lásky a spravodlivosti o tom, ako máme žiť svoje nové životy a posväcovať sa. Poslušnosť viery a vernosť Bohu však znamená viac než len riadiť sa novozákonnými usmerneniami. Božie slovo nás nabáda prichádzať ku trónu milosti a prosiť Boha o všetko: *„O nič sa nestarajte, ale vo všetkom modlitbou a prosbou s ďakovaním nech sa oznamujú vaše žiadosti Bohu* “ (Filipským 4:6). *„Preto vám hovorím: Všetko, za čokoľvek modliac sa prosíte, verte, že dostanete, a bude vám*

“ (Marek 11:24). „...“

proste a dostanete

...“ (Ján 16:24). Poučenie z toho, ako sa Dávid dopytoval Hospodina, je v tom, že aj my máme vo všetkých svojich životných situáciách a rozhodovaniach prosiť Boha a modliť sa. Poučenie z toho, ako sa kráľ Saul dopytoval Hospodina a nedostal odpoveď, je v tom, že ak sme neverní či neposlušní, nemôžeme očakávať odpovede na modlitby a prosby. Najprv musíme činiť pokánie a vrátiť sa k poslušnosti viery. Naše modlitby, ak majú dostať odpoveď, nesmú mať prekážku.

Záver

Jedenásta kapitola Listu Židom, ktorá je o Božích mužoch a ženách veľkej viery, ktorí sú poučením aj príkladom na každý deň aj pre nás uverivších v Pána Ježiša Krista, končí pozoruhodným posolstvom. Napriek tomu, že my veriaci v evanjelium dnes nekonáme také veľké Božie skutky ako tí vymenovaní v tejto kapitole o hrdinoch viery, Božie slovo o nás hovorí, že *„Boh predvidel čosi lepšie o nás“*.

Títo hrdinovia viery sú už u Pána, sú s Pánom, ale musia ešte čakať na svoje zdokonalenie (oslávenie). Musia počkať na nás, aby neboli bez nás zdokonalení. Je to vzácne a pozoruhodné, že takíto velikáni viery musia čakať na nás, ktorí ani zďaleka nekonáme také veľké a mocné činy ako oni. Ukazuje to na to, aká vzácna je samotná viera v evanjelium Pána Ježiša Krista, ktorá je verná a poslušná. A keď sa naplní počet uverivších v Pána Ježiša Krista, ako zo Židov, tak i z pohanov, potom celý Boží ľud vojde do Božej slávy až na večnosť.

A tí všetci, hoci dostali svedectvo vierou, neodniesli si zaslúbenia,

pretože Boh predvidel čosi lepšie o nás, aby neboli bez nás zdokonalení.

Židom 11:39-40

Poznámky

A) Pán Ježiš Kristus je syn Abrahámov aj syn Dávidov (Matúš 1:1). Je takto titulovaný (nazvaný) preto, lebo on je vyplnením zaslúbenia daného Abrahámovi (Božej zmluvy s Abrahámom) aj vyplnením zaslúbenia daného Dávidovi (Božej zmluvy s Dávidom).

Ježiš Kristus je synom Abrahámovým v tom zmysle, že on je tým semenom (v jednotnom čísle), potomkom zaslúbeným Abrahámovi (Galatským 3:16): „*A zaslúbenia boli povedané Abrahámovi a jeho semenu. Nehovorí: I semenám, ako keby ich bolo mnoho, ale hovorí ako o jednom: I tvojmu semenu, ktorým je Kristus.*

“ Ježiš Kristus je synom Dávidovým v tom zmysle, že on je vyplnením zaslúbenia, ktoré Boh dal kráľovi Dávidovi (2. Samuelova 7:12-16): „...

postavím tvoje semeno po tebe, ktoré vyjde z tvojho života, a upevním jeho kráľovstvo

“, „a

nepodvrátiteľne stály bude tvoj dom a tvoje kráľovstvo až na veky pred tebou, a tvoj trón bude stáť pevne až na veky.

“ Toto zaslúbenie sa nevyplnilo ani cez Šalamúna, ani cez ďalších kráľov z rodovej línie Dávida. Vyplnilo sa až cez príchod Pána Ježiša Krista, Pomazaného Božieho, Božieho Syna, Pána z neba, syna človeka z Dávidovej kráľovskej línie.

B) Pán Ježiš je „synom Dávida“ jednak preto, lebo je naplnením Božieho zaslúbenia daného Dávidovi o kráľovi nad Božím ľudom, a jednak preto, lebo je z rodovej línie Dávida.^{C)} To, že Kristus bude potomkom Dávida, prorokoval aj Izaiáš, keď prorokoval, že Kristus bude potomkom Izaiho (Izaiáš 11:1). Novozákonné písmo to vyjadruje výslovne (explicitne): „*Či nehovorí Písmo, že zo semena Dávidovho a z Betlehema, z mestečka, kde bol Dávid, príde Kristus?*

“ (Ján 7:42). Aj farizeji rozumeli zo starozákonných písem, že keď príde Mesiáš (Pomazaný, pomazaný Kráľ), bude Dávidovým synom (Matúš 22:42).

C) V Novom zákone nachádzame dva rodokmene Pána Ježiša. Rodokmeň v Matúšovi 1:1 začína Abrahámom a pokračuje po kráľa Dávida.^{D)} Od Dávida pokračuje cez jeho syna Šalamúna a jeho potomkov, judských kráľov, až po babylonské zajatie (Šalamún, Roboám, Abiáš, Aza, Jozafat, Jorám, Oziáš, Joatám, Achas, Ezechiáš, Manasses, Amon, Joziáš, Jekoniáš). Po vyjdení z babylonského zajatia rodokmeň pokračuje cez Salatiela a Zorobábel. Od Zorobábel pokračuje rodokmeň po Jozefa (Zorobábel, Abiúd, Elijakim, Azor, Sádoch, Achim, Eliúd, Eleazár, Mattan, Jakob): „

Jako

b splodil Jozefa, muža Márie, z ktorej sa narodil Ježiš, zvaný Kristus.

“

Rodokmeň v Lukášovi 3:23-38 sa líši od rodokmeňa v Matúšovi 1:1. Ide od Jozefa späťne v čase k predkom. Siahá až po Adama. Ale to nie je ten podstatný rozdiel. Rodokmeň v Lukášovi sa líši od rodokmeňa v Matúšovi v rodovej línii od Dávida po Jozefa. Od Dávida po Jozefa sa rodová línia tiahne cez Dávidovho syna Nátana, Šalamúnovho brata (obaja sú synmi Batšeby). Od Dávida po Jozefa uvádza Matúšov rodokmeň 27 generácií, zatiaľ čo Lukášov rodokmeň 42 generácií. Jozefovým otcom bol podľa Matúša Jakob a podľa Lukáša Héli.

Najprv si pripomeňme, že rodokmeň v Matúšovi nie je rodokmeň typu otec-syn, ale je typu predok-potomok. Rodokmeň typu predok-potomok znamená „predok ten a ten splodil rodovú líniu, ktorá vyústila do potomka toho a toho“. Rodokmeň v Matúšovi 1:1-17 je členený do troch sekvencií (skupín) po 14 predkoch. Toto členenie (táto forma), táto schéma je úmyselná a nepredstavuje skutočnú súvislú rodovú líniu. Rodokmeň Ježiša v Matúšovi 1:1-17 je selektívny a nespojitý. Vieme to z písem Starého zákona, ktoré uvádzajú rovnakú rodovú líniu. Napríklad v Matúšovi 1:8 nachádzame, že Jorám splodil Oziáša. Avšak v písmach Starého zákona sa dočítame (2. Kráľov 8:25, 11:2, 14:1, 14:21), že kompletná rodová línia od Joráma (Jehoráma) po Oziáša (Azariáša) bola Jehorám–Achaziáš–Joas–Amaziáš–Azariáš (Uziáš). V rodovej línii vo verši Matúš 1:8 sú teda vypustené (chýbajú) tri generácie od Joráma po Oziáša. Text v tomto verši „Jorám splodil Oziáša“ treba chápať tak, že Jorám splodil rodovú líniu, ktorá vyústila do potomka Oziáša (v starozákonných textoch známeho ako Uziáš či Azariáš), či inak povedané, Jorám splodil pra-pravnuka Oziáša. Musíme zohľadniť aj použitie rôznych mien pre tú istú osobu. Napríklad Dávidov otec Izai (Rút 4:22) je v Matúšovom rodokmeni pomenovaný Jesse. Rôznymi menami a medzerami v týchto rodokmeňoch sa však nedá vysvetliť rozdiel medzi rodokmeňom v Lukášovi a v Matúšovi.

V dejinách cirkvi sa vyskytli rôzne vysvetlenia rozdielu medzi týmito dvoma rodokmeňmi Ježiša Krista. V súčasnosti väčšina konzervatívnych vykladačov usudzuje, že rodokmeň v Lukášovi je rodokmeňom Márie a rodokmeň v Matúšovi je rodokmeňom Jozefa. Podľa tohto názoru je Mária potomkom Dávida cez jeho syna Nátana a Jozef je potomkom Dávida cez jeho syna Šalamúna. Ježiš je splodený nadprirodzene zo Svätého Ducha. Jozef nie je jeho biologickým otcom, ale je jeho zákonným (adoptívnym) otcom. Jozef je v rodovej línii Dávida a judských kráľov. V rodokmeni podľa Lukáša síce figuruje Jozef, ale v tomto výklade sa má za to, že Jozef tam figuruje zástupne za Máriu, aby bolo dodržané, že v židovských rodových líniiach figurujú vždy muži. Človečenstvo získal Ježiš narodením sa žene, panne Márii. Človečenstvo teda má po rodovej línii Márie. Ak je rodokmeň v Lukášovi rodokmeňom Márie, potom Ježiš ako Syn človeka je biologickým potomkom Dávida cez rodovú líniu Dávidovho syna Nátana. Tomu, že rodokmeň v Lukášovi sa venuje biologickému pôvodu Ježiša, by mohol nasvedčovať aj fakt, že tento rodokmeň siahá až po Adama, zatiaľ čo rodokmeň v Matúšovi

siaha len po Abraháma, s dôrazom na Dávida a Abraháma, čím poukazuje na naplnenie Božích zasľúbení daných Abrahámovi a Dávidovi.

Rodokmene v Lukášovi a v Matúšovi sa líšia od Dávida. Jeden ide po rodovej línii Dávidovho syna Nátana, druhý po línii Dávidovho syna Šalamúna. Avšak v období babylonského zajatia dochádza v oboch rodokmeňoch ku zhode v menách Zorobábel a Salatiel (jeho otec). Ak je výklad, že v Lukášovi je rodokmeň Márie a v Matúšovi je rodokmeň Jozefa, správny, potom zhoda týchto dvoch mien musí byť náhodná. Nemôže ísť o tie isté osoby, ale len o zhodu ich mien („menovci“). Aj keď vylúčiť sa to nedá, predsa len to môže vyvolávať isté pochybnosti o tomto výklade.

Nech už má rozdiel v rodokmeňoch (od Dávida) v oboch evanjeliách akýkoľvek pôvod či dôvod, nemení to nič na tom, že Pán Ježiš Kristus je skutočne, naozaj, pravdivo, reálne Syn Dávidov. Toto poznanie prináša bez akýchkoľvek pochybností novozákonné Písmo (Matúš 1:1, 22:42, Ján 7:42). Vždy sa držíme princípu, že aj keď v Písme nachádzame pasáže, ktoré sa nám javia ako rozporuplné alebo nezrozumiteľné, tak nikdy nespochybňujeme pravdivosť a neomylnosť Písma, ale naopak trpezlivo hľadáme vysvetlenie v Písme a na modlitbe prosíme Boha o múdrosť a porozumenie.

D) V predchádzajúcich častiach tejto série o živote viery sme písali o Rachab a o Rút. Obe boli pohanky. Obe sa vierou stali súčasťou Božieho ľudu (nielen toho etnického – Izraela, ale aj toho pravého, ktorý je z viery). A nielen to. Obe nachádzame v rodokmeni kráľa Dávida. Salmon splodil so svojou manželkou Rachab syna Boáza. Boáz splodil so svojou manželkou Rút syna Obéda. Obéd splodil Jesseho (Izaiho). Jesse splodil Dávida (Matúš 1:5-6). Tým činom sa však obe nachádzajú aj v rodokmeni Pána Ježiša Krista. Aj to je jasným znakom toho, že Boh mal celý čas vo svojom pláne aj spásu pohanov.